

TRZODA CHLEWNA 11/2016

Marek Gasiński
Wytwórnia Pasz LIRA Krzywiń

Organizacja stada podstawowego, cz. 1

Produkcja trzody chlewnej w Polsce, w ostatnich kilkudziesięciu miesiącach, przypomina równanie z wieloma niewiadomymi. Oprócz stałych składników tego specyficznego działania, jakim jest m.in. opłacalność produkcji, nieustannie pojawiają się nowe elementy.

Jednym z nich jest np. ASF na terenie Polski i związane z nim utrudnienia oraz perspektywy na najbliższe lata.

Jest jednak coś, co pomimo wszystko, dodaje optymizmu i chęci do pracy – to perspektywa powstawania nowych ferm i obiektów produkujących w tzw. cyklu zamkniętym.

A jest ich naprawdę sporo. Wielu hodowców lub ich następców, produkujących trzodę chlewną, od lat, w dużych obiektach fermowych (powyżej 500 loch w stadzie podstawowym) zamierza w najbliższym czasie powiększyć znacznie swoje stada.

Coraz częściej też na naszym, polskim trzodowym rynku pojawiają się „nowi gracze”, nowe nazwiska niekojarzone dotąd z hodowlą świń. Powstają nowe, świetnie wyposażone ферmy, co pozwala wierzyć, że wszystko jest jeszcze możliwe, że może, mimo wszystko, zaczyna się oczekiwana, od lat, odbudowa stada podstawowego...

Prawdopodobnie już nie do poziomu lat sześćdziesiątych ubiegłego stulecia, ale jednak...

Mając na myśli powyższe, może nazbyt optymistyczne perspektywy, chciałbym tylko dla przypomnienia przedstawić w dużym skrócie to, co w produkcji trzody chlewnej było, jest i będzie niezmiennie.

To podstawowe zasady żywienia oraz wybrane elementy rozrodu.

Żywienie prosiąt przy matkach

Pierwsze chwile życia to czas, w którym prosięta powinny pobrać od lochy odpowiednią porcję siary. To także okres, w którym należy przeprowadzić pierwszą selekcję prosiąt. Jest to niezwykle ważne zwłaszcza w przypadku bardzo licznych i niewyrównanych miotów, ponieważ jest to początkiem prawidłowego i racjonalnego ich rozwoju. Słabsze i odstające prosięta należy odizolować od prawidłowo rozwijających się rówieśników. Jednym ze sprawdzonych sposobów jest odchów ich przy tzw. mamce. Na mamkę w grupie typuje się lochę, charakteryzującą się prawidłowym wymieniem i bardzo dobrą mlecznością.

W okresie odchovu prosiąt przy mamkach wskazanym jest stosowanie specjalnych pasz o podwyższonych poziomach łatwo przyswajalnej energii i probiotyków, a w szczególności dużej ilości białek pochodzenia mlecznego.

Bardzo ważne jest, aby prosięta możliwie jak najwcześniej otrzymały pierwszą paszę, celem nauczania jej pobierania oraz stopniowego przygotowywania przewodu pokarmowego do swoich zadań. Pierwsze pasze dla prosiąt przygotowane są z najwyższej jakości surowców (np. ekstrudatów) gwarantujących wysoką przyswajalność, a zawarte w nich składniki mineralno-witaminowe zapewniają optymalny rozwój młodego organizmu.

Proces ekstruzji polega na hydro-baro-termicznej obróbce surowców paszowych zmieniającej ich fizykochemiczne właściwości. W wyniku krótkiego działania wysokiej temperatury usuwane są znaczne ilości tzw. substancji antyżywniowych. Ekstruzja wraz z kondycjonowaniem parą wodną zwiększa przyswajalności składników pokarmowych i przyczynia się do lepszego wykorzystania białka, nie powodując degradacji aminokwasów. Wpływa przede wszystkim korzystnie na wartość odżywczą i strawność produktów oraz ułatwia ich przechowywanie. Odpowiednio dobrane komponenty pozytywnie działają na prawidłowy rozwój tzw. garnituru enzymatycznego, przygotowując układ pokarmowy do lepszego wykorzystania kolejnych pasz, przygotowywanych w oparciu o białko pochodzenia sojowego i zbóż. Dokarmianie prawidłowo rozwijających się prosiąt paszami stałymi należy rozpocząć około 5-7 doby po urodzeniu. Należy podawać ją zawsze świeżą, kilkakrotnie w ciągu doby, aby nie traciła wartości i atrakcyjności smakowo-zapachowej. Do dnia odsadzenia od matki prosię powinno zjadać dziennie około 0,5 kg paszy. Pobieranie takich ilości gwarantuje dobre przygotowanie układu pokarmowego do trawienia kolejnych pasz i eliminuje ewentualne zaburzenia funkcjonowania układu trawiennego.

Żywnienie prosiąt po odsadzeniu od lochy

Prosięta w wieku ok. 30 dni, przy masie ciała w granicach 7-8 kg są w zasadzie przygotowane do samodzielnego życia. Odsadzając je od matek należy przeprowadzić kolejną selekcję, tak aby w pomieszczeniach odchowalni, do których są przenoszone były podzielone według masy ciała, kondycji i ewentualnie statusu zdrowotnego. Zwierzęta najsłabsze, najmniejsze i odbiegające rozwojem od rówieśników powinny być umieszczane w osobnych kojcach. W tych grupach należy codziennie przeprowadzać selekcję i muszą one otrzymywać paszę prestarter „do woli” do okresu około 2 tygodni po odsadzeniu. Dla ułatwienia prosiętom procesu aklimatyzacji i adaptacji do nowych warunków oraz w celu zmniejszenia różnicowania się zwierząt i eliminowania sytuacji stresowych, powinno się stosować w tym okresie pasze wysokoenergetyczne z dodatkami stabilizującymi mikroflorę przewodu pokarmowego.

Żywnienie prosiąt do masy ciała ok. 30 kg

W tym okresie następuje zmiana z paszy prestarter na paszę starter. Powinna ona być przeprowadzana stopniowo, ponieważ taki system pozwala na optymalne przystosowanie przewodu pokarmowego do trawienia nowej mieszanki. Receptura pasz typu starter przygotowana jest, zazwyczaj, na bazie bardzo dobrej jakości komponentów pochodzenia sojowego, o podwyższonej strawności z dużym udziałem zbóż ekstrudowanych. Gwarantuje to zdecydowanie lepsze wykorzystanie podawanego prosiętom białka. Odpowiednio dobrane składniki mineralno-witaminowe zapewniają wszystkie podstawowe potrzeby rosnącego organizmu. Ponadto, w tym okresie, niekorzystne warunki klimatyczne, sytuacje stresowe oraz zmiany wywołane chorobą, można umniejszać dodając do pasz dodatki energetyczno-witaminowe oraz probiotyki.

Żywnienie prosiąt starszych do masy ciała ok. 60 kg

Po uzyskaniu masy ciała ok. 30 kg organizm zwierząt powinien być w pełni przygotowany do trawienia niemal wszystkich komponentów zawartych w kolejnej paszy. Jest nią pasza typu grower, która musi być jednocześnie źródłem bardzo dobrze przyswajalnego białka, energii na odpowiednio wysokim poziomie oraz dobrze zbilansowanej dawki witamin i składników mineralnych. Ze względu na niski poziom energii w ziarnach zbóż zaleca się, w tym okresie natłuszczenie pasz, co korzystnie wpływa na ilość pobieranej paszy, poprawiając zarazem dzienne przyrosty zwierząt. Niezbędny jest w tym okresie dodatek zakwaszaczy poprawiających strawność składników pokarmowych i zabezpieczających organizm przed zaburzeniami przewodu pokarmowego.

Żywienie loszek remontowych

Loszki przeznaczone do dalszej hodowli powinny otrzymywać specjalnie przygotowaną paszę, która pokrywa w pełni zapotrzebowanie mineralno-witaminowe oraz zapobiega nadmiernym przyrostom. Pasza ta powinna być podawana, najpóźniej, od masy ciała 60-70 kg do około 130 kg, w ilości do 2,0 kg i najlepiej w dwóch odpasach w ciągu doby. Według większości zaleceń hodowlanych loszki powinny być inseminowane po raz pierwszy kiedy osiągną masę ciała około 130-150 kg i są wówczas w wieku 210-230 dni. Od chwili wystąpienia rui, poprzedzającej tę, w której samice będą inseminowane zalecane jest podawanie paszy flushingowej lub specjalistycznych preparatów flushingowych, zawierających łatwo przyswajalne białko, energię oraz wysoki poziom witamin oraz mikro- i makroelementów. Odpowiednio dobrane i zbilansowane ww. składniki powodują: zapobieganie deficytowi białkowo-energetycznemu w przyszłym cyklu rozrodczym, lepsze przygotowanie loszek do wejścia w ruję, większą ilość produkowanych i wydzielanych komórek jajowych, prawidłowe przygotowanie macicy do zagnieżdżenia się w niej zarodków, uzyskanie bardziej widocznych objawów rujowych. Program tzw. *flushingowania* loszek umożliwia uzyskiwanie: większej ilości żywo urodzonych prosiąt, bardziej wyrównanych miotów, większej wagi urodzeniowej i tym samym odsadzeniowiowej prosiąt oraz lepszą efektywność krycia.

Żywienie loch w pierwszych okresach ciąży

Odpowiednio zbilansowana pasza dla loch tzw. niskoprośnych powinna zaspokajać stosunkowo niewielkie potrzeby bytowe tych zwierząt. Mieszanka podawana w ilości 2,0-2,5 kg na sztukę, na dzień najlepiej w dwóch odpasach, ma nie dopuścić do nadmiernych przyrostów wagowych, zaspakajając całkowicie ich specyficzne zapotrzebowanie. Szczególna uwagę w tym okresie należy zwrócić na poziom włókna w paszy, którego zadaniem jest zapewnienie samicom tzw. sytości fizycznej, poczucia wypełnienia przewodu pokarmowego, a w konsekwencji ich wyciszenie i uspokojenie. Poziom żywienia w tym okresie powinien uwzględniać kondycję ciężarnych loch. Przekarmienie samic, w tym okresie, może doprowadzić do ograniczenia pobierania paszy w trakcie laktacji. W pierwszych tygodniach ciąży należy koniecznie poprawić kondycję słabszych, wycieńczonych przebytą laktacją loch. Szczególnie wtedy, jeżeli jej spadek w okresie laktacji, spowodowany był obniżonym pobieraniem paszy w okresie karmienia prosiąt. Pobranie paszy w tym systemie można zwiększać indywidualnie, szczególnie monitorując i kontrolując kondycję samicy. Zapewnia to utrzymanie tej ostatniej na możliwie niezmiennym poziomie w ciągu całego cyklu rozrodczego.

Żywnienie loch w okresie wysokiej ciąży

Zmiana paszy na mieszankę dla loch karmiących, powinna nastąpić na około 3 tygodnie przed planowanym oproszeniem. W praktyce spotyka się najczęściej stosowanie tylko jednej paszy dla loch w ostatnim okresie ciąży, rzadziej rozdział na dwie pasze: dla loch tzw. wysokoprośnych i karmiących. W tym systemie zmiana na mieszankę dla samic karmiących odbywa się nie w 85-90 dniu ciąży, ale dopiero w dniu oproszenia.

W okresie ostatnich tygodni ciąży następuje najbardziej intensywny wzrost i rozwój płodu, dlatego podawana pasza musi uwzględniać i zapewniać szybko rosnące potrzeby płodu oraz także nie mniejsze zapotrzebowanie bytowe loch.

Paszę podajemy samicom w ilości nie przekraczającej 3,5 kg na dzień, w dwóch lub trzech odpasach. Na 2 do 4 dni przed planowanym oproszeniem zmniejszamy dzienną dawkę pokarmową do ok. 2,0 kg (czasem i mniej) na sztukę ograniczając tym samym ryzyko wystąpienia ewentualnych komplikacji okołoporodowych. Należy również pamiętać, że stosowana w tym okresie pasza dla loch musi zawierać wysoki poziom energii niezbędnej organizmowi samicy w czasie porodu i w okresie laktacji.

Ciągłym modyfikacjom ulegają sposoby żywienia, pojawiają się kolejne innowacyjne rozwiązania w kwestii przygotowywania oraz dostarczania zwierzętom pasz.

Pojawia się wiele nowych technologii produkcyjnych poprawiających strawność pasz i wykorzystywanie oraz przyswajalność poszczególnych surowców. W końcu pojawia się też wiele nowych i niestosowanych dotychczas dodatków paszowych oraz substancji, których główną rolą jest zwiększenie produktywności użytkowanych zwierząt oraz poprawa zdrowotności stad i optymalizacja kosztów produkcji.

Pamiętać jednak należy, że fizjologia żywienia zwierząt pozostaje niezmienna...